

Articles

Sociolingüística catalana Tardor 2001

Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per *Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia*

En el treball que resumirem hem dut a terme l'avaluació dels resultats, quant a competència en tres llengües assolida pels alumnes, d'un sistema d'escolarització amb presència d'aquelles tres llengües com a mitjans de vehiculació de continguts acadèmics, l'escola aranesa. (1)

Sumari

[0. Introducció](#)

[1. Resultats obtinguts](#)

[1.1. Resultats generals](#)

[1.2. Incidència de les variables independents](#)

[2. Conclusió](#)

[3. Referències](#)

0. Introducció

Cal dir que l'organització del tractament de les tres llengües en aquell context no ha estat, però, ni unitari ni invariable al llarg del temps. Actualment, a l'escola aranesa tots els alumnes entre P3 (tres anys d'edat) i acabament de Primer Cicle d'ensenyament primari (segon d'ensenyament primari: entre set i vuit anys d'edat) reben l'ensenyament de continguts en occità. En els cicles Mitjà (tercer i quart curs) i Superior (cinquè i sisè curs) d'ensenyament primari (entre els vuit-nou i els onze-dotze anys) totes tres llengües es troben igualment presents com a vehiculars i cada conjunt de continguts és ensenyat en una llengua diferent (matemàtiques en castellà, continguts de ciències naturals en català i continguts de ciències socials en occità; l'expressió plàstica es fa en francès en aquesta etapa). Aquest disseny resulta de prioritzar una de les tres possibilitats que a darrers dels anys 80 es donaven quant a llengua vehicular entre P3 i acabament de Cicle Inicial (castellà, català o occità) a favor de la llengua autòctona del territori.

L'escola aranesa es perfilava, a començaments dels anys 90 del segle XX, com un sistema amb tres vies d'escolarització entre P3 i l'acabament de Cicle Inicial d'educació primària, tot depenent de la llengua vehicular escollida: occità, català o castellà. En cada línia d'escolarització es prioritzava la lectoescriptura en la llengua corresponent i les altres dues llengües hi eren presents com a matèria. Amb la supressió de la línia d'escolarització en castellà, la línia d'escolarització en català assumia la lectoescriptura en català i l'escrit en castellà i occità hi entrava a l'acabament del Cicle Inicial d'ensenyament primari. En la línia d'escolarització en occità, la lectoescriptura en català i castellà hi entren igualment en el darrer any de Cicle Inicial. Finalment, també la línia d'escolarització en català seria suprimida i el disseny quedaria tal com el tenim avui.

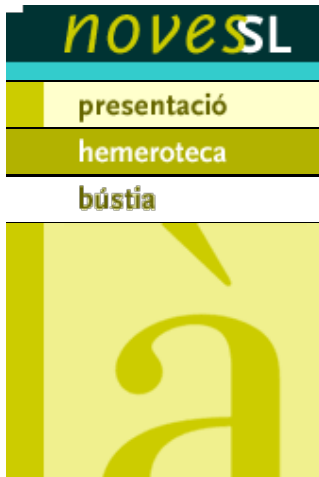
Partint d'això, en el nostre treball avaluem els coneixements de les tres llengües, en el curs 1999-2000, en alumnes de Cicle Inicial escolaritzats en occità o en català com a llengües vehiculars (provinents de l'existència de dues línies quant a llengua vehicular), i els alumnes de Cicle Mitjà i Cicle Superior escolaritzats en occità, català o castellà com a llengües vehiculars (provinents de l'existència encara de les tres línies). L'aplicació de proves en tots tres nivells

té com a finalitat l'obtenció de dades en sentit progressiu, tot i que no es tracta d'un mateix grup analitzat en tres moments successius sinó de tres grups diferents de nivells successius, la qual cosa fa que les extrapolacions en sentit diacrònic, tot i ser lícites, hagin de ser fetes tenint en compte les diferències entre grups quant a variables independents.

En conjunt, les dades que hem pogut obtenir mostren la interacció, quant a competència lingüística assolida, de dos grups de factors: per una part, factors de tipus individual o sociolingüístic (quocient intel·lectual -QI, amb les categories 'alt', 'mitjà', 'baix', situació socioprofessional -SSP, amb les categories 'alta', 'mitjana', 'baixa', condició lingüística familiar -CLF: tres grups monolingües, tres grups bilingües, un grup trilingüe-), entre els quals la condició lingüística familiar es presentarà com a més important; i per una altra el model aplicat per l'escola quant a tractament curricular de les llengües, és a dir bàsicament la llengua vehicular -LV- de continguts entre els tres i els vuit anys d'edat per a cadascun dels alumnes, amb les tres categories corresponents: 'castellà', 'català', 'occità'.

La variable dependent és la competència lingüística en cada llengua: PG en occità, català o castellà. Les puntuacions s'estableixen sobre 100 en proves que inclouen, per una banda (PG1), exercicis de comprensió oral i escrita, expressió escrita, ortografia, coneixement de lèxic, de morfologia i de sintaxi, i per una altra (PG2), expressió oral i exercicis de lectura en veu alta. Les proves de PG1 tenen una mitjana de 90' de durada i són aplicades a tots els informants, mentre que les de PG2 solen durar al voltant de 15' i s'apliquen a un 25% d'informants. Les dades que oferirem pertanyen als resultats per a PG1 (els resultats per a PG2 tenen menys validesa en termes estadístics, però van mostrar contrastos paral·lels als de PG1).

La mostra va estar formada per 231 alumnes repartits en els deu centres de la vall.

Articles

Sociolingüística catalana

Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia

1. Resultats obtinguts

1.1. Resultats generals

Quant a les mitjanes de puntuacions obtingudes per a cada llengua, en tots tres nivells el castellà és la llengua que obté les mitjanes més altes, fins i tot a Cicle Inicial, on no compta amb una línia com a llengua vehicular.

Taula 1 (a) Resultats de PG1 a Cicle Inicial

	Individus	PG1
Castellà	73	70.233
Català	76	64.697
Occità	73	64.644

Taula 1 (b) Resultats de PG2 a Cicle Inicial

	Individus	PG2
Castellà	21	62.429
Català	22	58.191
Occità	20	54.55

Taula 2 (a) Resultats de PG1 a Cicle Mitjà

	Individus	PG1
Castellà	77	64.078

Català	78	59.115
Occità	78	54.744

Taula 2 (b) Resultats de PG2 a Cicle Mitjà

	Individus	PG2
Castellà	19	72.947
Català	19	65.105
Occità	19	60.789

Taula 3 (a) Resultats de PG1 a Cicle Superior

	Individus	PG1
Castellà	74	68.729
Català	74	62.302
Occità	74	56.876

Taula 3 (b) Resultats de PG2 a Cicle Superior

	Individus	PG2
Castellà	19	74.415
Català	18	63.964
Occità	19	61.396

1.2. Incidència de les variables independents

No comentarem ací, per motius d'espai, els resultats per a les variables QI i SSP, que per altra banda no van donar diferències significatives per si soles en cap cas.

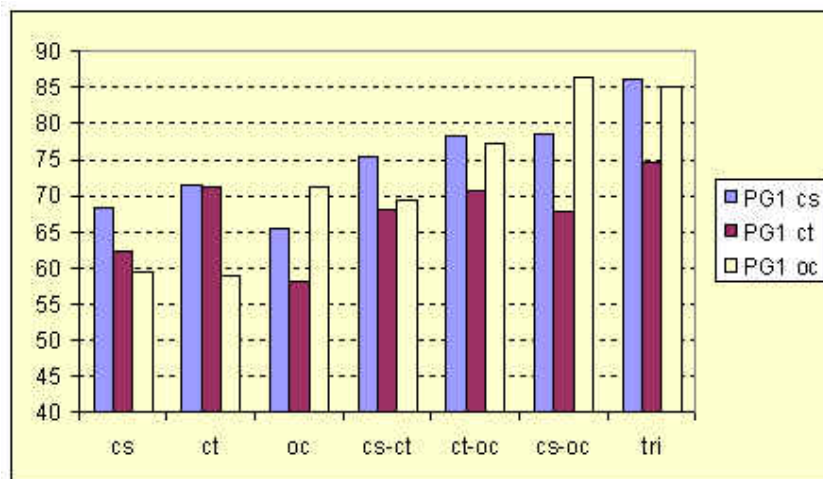
Articles

Sociolingüística catalana

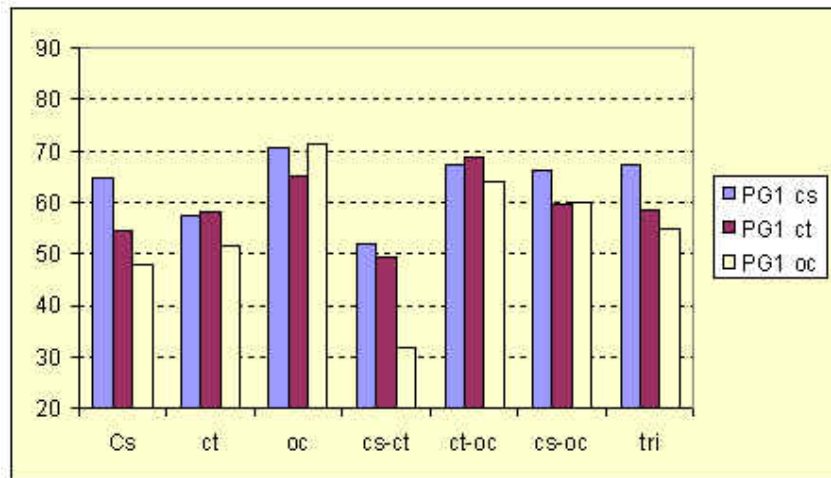
Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia

Certament, la variable CLF es va mostrar molt més relacionada amb les diferències quant a competència en totes tres llengües, però especialment en català i occità, i de manera més evident a Cicle Mitjà i Cicle Superior (gràfics 2 i 3). De manera general, el que s'esdevé a Cicle Mitjà i Superior és que aquells grups on l'occità forma part de la CLF obtenen les puntuacions més altes per a totes tres llengües per separat. Al costat d'això, els monolingües en castellà i els bilingües català-castellà obtenen puntuacions baixes en català i occità i només veuen afavorit el castellà, però sense arribar a puntuacions gaire altes en cap cas. Aquestes diferències es fan especialment marcades a Cicle Superior: aquells dos grups de CLF hi obtenen puntuacions no especialment altes en PG1 castellà, i clarament baixes en català i occità.

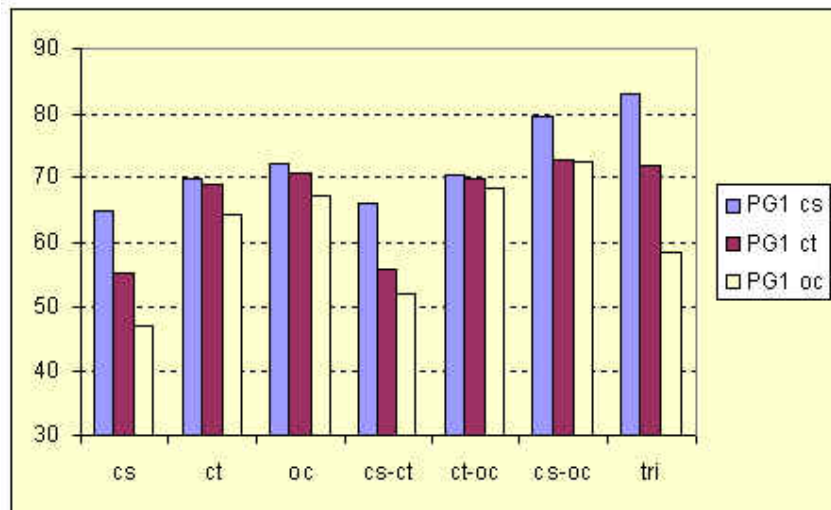
Gràfic 1. Mitjanes de PG1 per grups CLF. Cicle Inicial

Gràfic 2. Mitjanes de PG1 per grups CLF. Cicle Mitjà

Gràfic 3. Mitjanes de PG1 per grups CLF. Cicle Superior

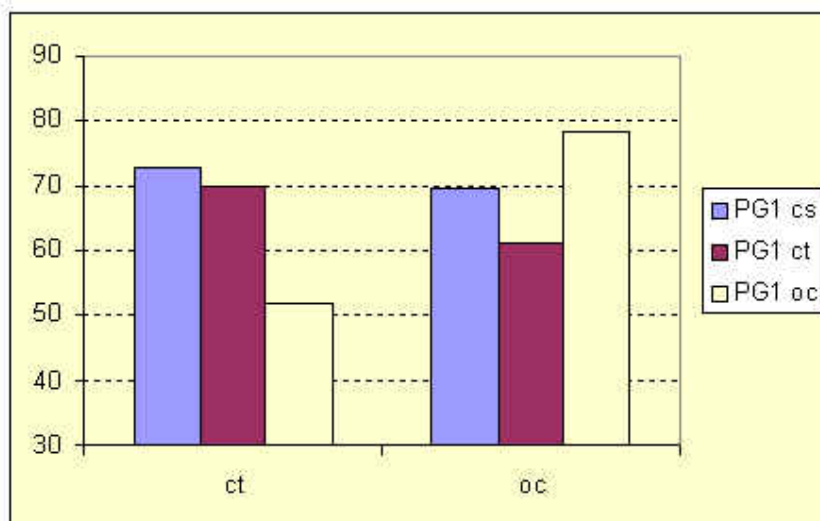

Sociolingüística catalana

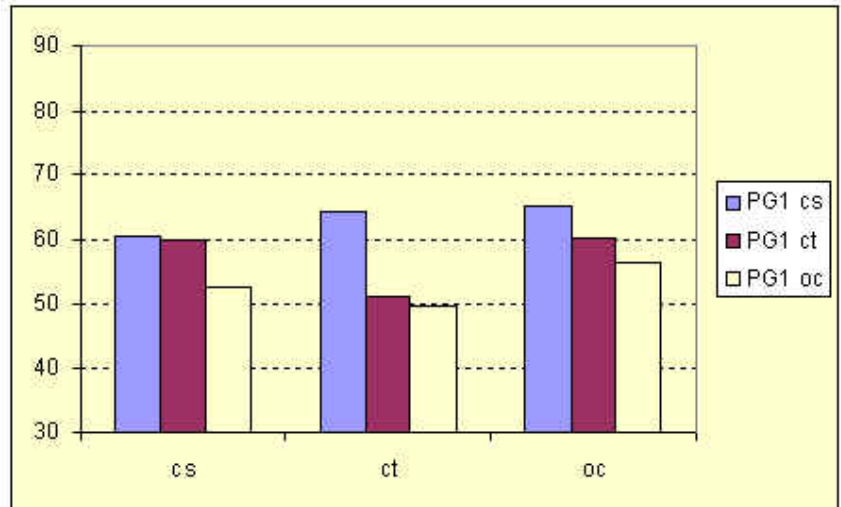
Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia

La variable LV també va mostrar una incidència clara en PG1. Per a Cicle Inicial (gràfic 4), i en consonància amb el tractament curricular de les llengües, el grup LV català mostra puntuacions relativament mitjanes o altes en català i en castellà, i clarament baixes en occità, mentre que el grup LV occità mostra puntuacions força altes en occità i mitjanes en català i castellà. Només per a occità hi ha diferències significatives, en el sentit que aquesta llengua es veu desafavorida en LV català. Si observem el que passa a Cicle Mitjà i Superior (gràfics 5 i 6), ens adonem que només a Cicle Superior hi ha diferències significatives en comparar els grups LV, i això incideix especialment sobre català i occità a Cicle Superior. En realitat, el que s'esdevé a Cicle Mitjà, i encara més a Cicle Superior és que el grup LV occità obté les puntuacions més altes per a totes tres llengües separatament. Al mateix temps, el grup LV català obté mitjanes força baixes per a català i occità. D'entrada, cal dir que l'explicació d'això la vam obtenir en observar la composició d'aquest grup LV quant a CLF: la majoria de subjectes, en el grup LV català a Cicle Superior, d'una manera significativa quant a distribució de freqüències, són de CLF castellanòfona monolingüe, la qual cosa feia que aquest grup obtingués resultats baixos a causa de la manca de flexibilitat del sistema: cada línia d'escolarització havia estat concebuda com una tria opcional que en principi havia de respondre a la CLF de cada alumne (alumnes hispanòfons per a LV castellà, alumnes catalanòfons per a LV català i alumnes occitanòfons per a LV occità). El que el model no preveia era que LV català fos una opció escollida majoritàriament per alumnes de CLF hispanòfona (i en general monolingües). En canvi, la predisposició del personal docent, especialment sensibilitzat en favor de l'occità, fa que l'opció LV occità gaudeixi de les condicions necessàries per al funcionament positiu d'un model d'educació en llengua minoritària: es flexibilitza de cara a l'acolliment d'alumnes que no tenen com a pròpia aquella llengua.

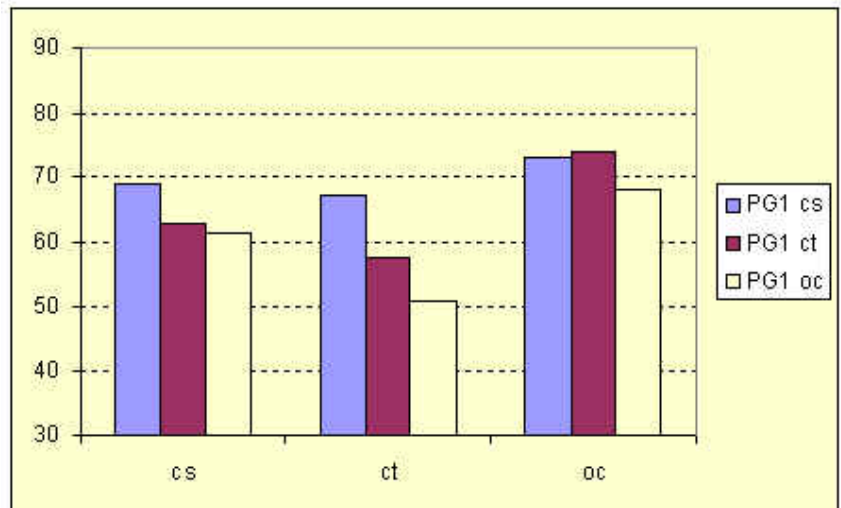
Gràfic 4. Mitjanes de PG1 per grups LV. Cicle Inicial

Gràfic 5. Mitjanes de PG1 per grups LV. Cicle Mitjà

Gràfic 6. Mitjanes de PG1 per grups LV. Cicle Superior

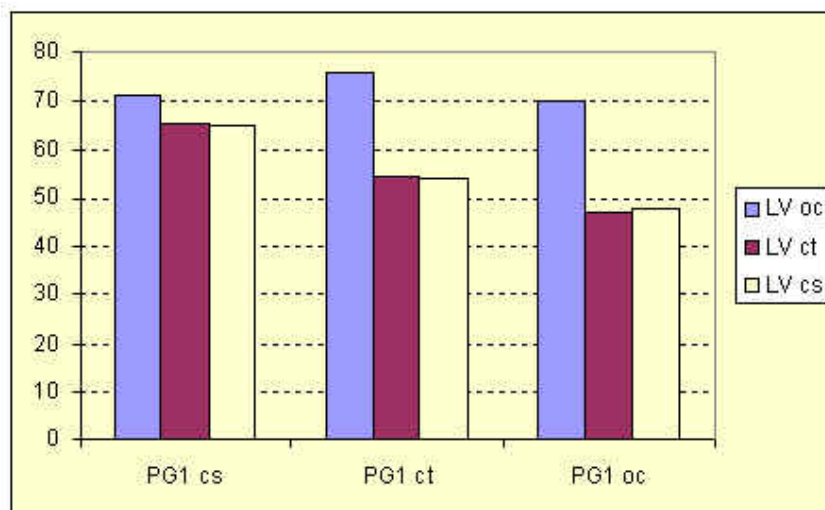

Sociolingüística catalana

Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia

Per tal d'afinar els contrastos produïts pel factor LV, que ens interessava de manera especial, vam separar els grups CLF dins de cada grup LV i després vam fer una comparació entre els grups LV dins de cada grup CLF (així comparàvem els resultats, per a cada tipologia de condició lingüística familiar, dels diferents models d'escolarització segons la llengua vehicular emprada). D'aquesta manera també vam poder saber quin dels dos factors (CLF o LV) produïa més diferències entre grups. Les úniques diferències significatives van aparèixer en contrastar els grups LV dins de CLF monolingüe castellanòfona a Cicle Superior, que obté mitjanes molt baixes en català i occità en els grups LV català i castellà, tot concordant, per altra banda, amb l'anàlisi anterior de la variable LV: el grup LV català, format majoritàriament per alumnes de CLF monolingüe castellanòfona, obtenia puntuacions especialment baixes en català i occità. Per contra, aquest grup de CLF majoritària obtenia mitjanes més altes en les tres llengües (incloent el castellà) a la línia LV occità (gràfic 7).

Gràfic 7. Mitjanes de cada PG1 per grups LV. CLF monolingüe castellà. Cicle Superior

2. Conclusió

La pregunta sobre quin és el model òptim de tractament de la diversitat lingüística a l'escola ha de tindre en compte quina és la llengua habitual de cada alumne en context familiar, i triar el tractament curricular que aprofiti al màxim la confluència entre presència a casa i presència a l'escola de cadascuna de les llengües.

El model més adequat, en termes de competència lingüística, serà el que aconseguixi uns resultats més alts en totes tres llengües en presència sense reproduir els desequilibris que

pateixen aquelles llengües en el context social. Un model així aconseguirà incidir en aquell context de manera positiva, i propiciar una societat plurilingüe en benefici de la llengua minoritària.

La idea d'interdependència entre llengües era implícita en la proposta de la comunitat d'ensenyants aranesos que van propiciar la creació d'una línia d'escolarització en occità. Nosaltres hem pres aquesta hipòtesi i l'hem desglossat en les hipòtesis 1 (a) (que efectivament hi ha una correlació entre la competència assolida en cadascuna de les llengües) i 1 (b) (que potenciant la llengua minoritària s'assegura que la transferència d'habilitats es produeix de manera més efectiva i totes les llengües se'n veuen beneficiades).

Les dades que hem resumit ens van permetre validar aquelles dues hipòtesis i vam poder comprovar com la potenciació de la llengua més minoritària tenia efectes positius en la competència assolida per a totes tres llengües.

Si la presència de la llengua minoritària és la que garanteix millor que totes les llengües arribaran a ser prou dominades pels alumnes, també és aquesta llengua la que garanteix resultats millors, quant a competència, en totes les llengües separatament, perquè un model que afavoreixi la llengua minoritària també afavorirà l'assoliment d'habilitats d'una manera equilibrada entre llengües. Això concorda amb el que aporten Huguet, Vila i Llorca (2000). El fet que la competència correlacioni habilitats lingüístiques generals (PG) d'una llengua amb les d'una altra confirma també el que constaten González Riaño i San Fabián (1996), en el sentit que l'ensenyament de l'asturià afavoreix també el castellà especialment en ortografia i comprensió escrita, i de manera general el que sosté Cummins (1979): que la interdependència entre llengües va més enllà de les habilitats lingüístiques bàsiques. Més encara, els resultats beneficiosos d'un ensenyament ben aplicat en llengua minoritària es fan notar independentment de la condició lingüística familiar dels alumnes: els de llengua majoritària (entenen el terme "majoritària" en sentit ampli: una llengua que compta amb suport social suficient) tampoc no troben cap mena d'obstacle en ser escolaritzats en la llengua minoritària, sinó que assolixen una competència més alta en la pròpia llengua a partir de l'aprenentatge d'aquella.

Pel que fa al cas particular que ens ocupa, cal apuntar una darrera cosa que es desprèn de les taules mostrades a l'inici: el sistema que hem avaluat no arriba a compensar els desequilibris derivats de la diferent presència social de les llengües. Així, el castellà sempre obté els resultats més alts i l'occità els més baixos. La conclusió és que l'afavoriment de l'escolarització en occità ha estat una opció encertada en termes de resultats quant a competència lingüística assolida pels alumnes, però el conjunt de resultats indiquen que aquella opció encara ha de ser desenvolupada de manera més decidida. Cal indicar que hi ha un contrast clar entre el plantejament descrit per a ensenyament primari i el que trobaríem a ensenyament secundari: en aquest darrer cas la presència de l'occità no està garantida (si no és en les dues hores setmanals que corresponen a l'assignatura d'aranès). La idea que els alumnes han de tindre un coneixement equilibrat de totes tres llengües en acabar l'ensenyament obligatori no compta amb les garanties necessàries, i això contribueix a perpetuar, ara per ara, la posició secundària (terciària, de fet) de l'occità en els seu propi territori. El que diem no ha de dispensar pas, però, la resta d'agents implicats en la promoció social de la llengua autòctona de la Vall d'Aran, d'actuar per la part que els correspon. L'escola no ho pot fer tot, ja ho sabem, i la posició de desavantatge en què es troba l'occità quant a presència social es fa evident en àmbits que s'escapen de la incidència immediata de l'escolarització (remetem a *Llengua i Ús* núm. 22, on s'ofereix un resum de les dades més rellevants d'una enquesta de coneixement i ús de l'occità a la Vall d'Aran l'any 2000).

novesSL

presentació

hemeroteca

bústia

Articles

Sociolingüística catalana

Educació trilingüe a la Vall d'Aran. Una anàlisi en termes d'interdependència lingüística, per Jordi Suïls Subirà, Àngel Huguet Canalís i Xavier Lamuela Garcia

3. Referències

Cummins, J. (1979) "Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children", *Review of Educational Research*, 49 (2), 222-251

González Riaño, X. A. (1994) *Interferencia Lingüística y Escuela Asturiana*, Oviedo: Academia de la Lingua Asturiana

González Riaño, X. A. & San Fabián Maroto, J. (1996) *La escolarización de la lengua asturiana: su incidencia en el rendimiento educativo*, Mieres: Editora del Norte

Huguet, A.; Vila, I. & Llorca, E. (2000) "Minority Education in Unbalanced Bilingual Situations: A Case for the Linguistic Interdependence Hypothesis", *Journal of Psycholinguistic Research*, vol. 29 (3), 313-33